

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XVII. Vtrum Deus fuisset incarnatus, tametsi homo non peccasset?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

tionem conditionatam cognoscere potest. De nostris actibus liberis alia est ratio; Quia scientia diuina conditionata de illis non inhaeret nobis intrinsece, nec per se ipsam formaliter habet vim determinandi arbitrium nostrum ad vnam partem accedente conditione.

QVÆSTIO XVII.

Vtrum Deus fuisset incarnatus, tamen si homo non peccasset?

Videtur quod non. 1. Quia cessante fine operis cessat opus, vt nuper dictum est; Finis autem incarnationis Dei vnice nobis propositus in sacris litteris est remedium peccati, vt constat ex testimoniis productis quaest. 13. in primo argumento. Nec de ratione, & fine diuinae voluntatis gratuita, operantis supra facultatem, ac exigentiam naturae, aliunde nobis constare potest, quam ex diuina reuelatione. Ergo remoto peccati remedio, cui nullus esset locus homine non peccante, remotum fuisset opus incarnationis.

2. Hic videtur sensus communis Ecclesiae; Quia in hymno eius antiquo canitur B. Virgini; *Non abhorres peccatores, sine quibus nunquam fores tanto digna filio.* Et in benedictione cerei paschalis dicitur: *O necessarium Ada peccatum, quod Christi morte deletum est: O felix culpa, quae talem, ac tantum merui habere Redemptorem.* In quibus clare quasi plaudentur peccato, vt vnica, ac necessaria occasione existentiae Christi.

3. D. Augustinus serm. 8. de verbis Apostoli: *Si homo, ait, non perisset, filius hominis non venisset: & serm. proxime sequenti: Nulla causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores saluos facere: & tractat. 49. in Ioan. Si peccatores Deus non amaret, de caelo ad terram non descenderet: & concione 2. in psalm. 36. Si tu d homo non dimitteres Deum, non fieret pro te Deus homo.* Similes conditionales negatiuas, quae sunt efficacissimae, & vniuersalissimae significationis efferunt, Gregorius Magnus, Cyrillus Alexandrinus, Ambrosius, Athanasius, Irenaeus, Origenes, & alij apud Vasquez. Subscribit D. Thomas scholasticè locutus, ideoque omni interpretationi aditum pracludens, dum dicit in praesenti qu. 1. artic. 3. *Quorum (negantium incarnationem filij Dei homine non peccante) assertioni magis assentiendum videtur.*

4. Congruum est credere, quod filius Dei non fuisset mittendus in carne, nisi in opportunitate suae exaltationis super omnia, vtque haberet nomen super omne nomen; Quia hoc summa eius dignitas postulabat. Neutrum autem habuisset secluso peccato. Quia secluso peccato non subiisset mortem, per quam vtrumque est assecutus; iuxta illud ad Philipp. 2. 8. *Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod, & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen.*

Sed contra est. 1. Quia qui sapienter operatur, prius determinat de fine, & deinde de iis, quae sunt ad finem. Sed Christus intentus est à Deo, vt finis ceterorum omnium infra ipsum Deum; Tum quia in voluntate bene ordinata id habet rationem finis, quod est melius; Tum quia id clare colligitur ex Apostolo superius expenso 1. ad Corinth. 3. 22. exque alijs scripturae locis commendantibus primatum, & excellentiam Christi, & constat ex quaest. 13. Ergo Deus decreuit prius existentiam Christi, quam cuiusquam alterius rei; ac proinde illa fuit à ceteris omnibus rebus independens, maxime verò à peccato, cuius permissio sequitur postremo loco in ordine decretorum

R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

Dei, solamque antecedit voluntatem infligentiam poenae ac reprobatiuum.

2. Si incarnatio Verbi futura non fuisset Adam non peccante, Christus deberet imprimis acceptam referre eius peccato existentiam suam: Deinde non posset de ea gaudere absque complacentia, vel certe cum displicentia peccati, à quo penderet quoad suum esse sibi necessariò placens, & volutum efficaciter: Fuisset praeterea filius Dei inferioris conditionis pra omnibus alijs filiis; vtpotè non per se intentus, sed habens rationem boni occasionati. Sicut poena peccati, & poenitentia; Ac demum homo Deus pendisset multò magis à puro homine, quam è conuerso. Quia dependentia quoad esse, maxime verò quoad esse hominis Dei, praeminet omnibus alijs dependentiis; quae omnia sunt absurda, & repugnant dignitati Christi, ac dilectioni Dei erga ipsum; vsque adeò magnificè praedicatis in scripturis.

3. Non peccante Adamo mansissent nihilominus dona supernaturalia purè creata, quae nimirum ablata illi sunt, & nobis in poenam peccati. Ea autem dona connectuntur cum Christo ex natura rei, sicut effectus sublunares cum influenza coelesti, proprietates accidentales cum sua substantia; palmites cum vite, &c. quorum inter se separatio est valde incredibilis: Ergo mansisset etiam Christus.

Resp. *Hec quaestio non est magna auctoritatis: Quia Deus ordinauit facienda secundum quod res ipsa facienda erant, & nescimus quid ordinasset, si non praesciuisset peccatum:* quae sunt verba D. Thomae 1. ad Tim. 1. lectione 4. Idem de veritate quaest. 29. art. 4. ad 3. loquitur de ista quaestione sicut de re apud ipsum prorsus incerta: Et in 3. dist. & qu. 1. ad 3. respondet argumentis vtriusque partis defendens problematice sententiam affirmantem, & negantem: Quod quidem videtur rationabiliter factum; quia pro neutra parte apparet argumentum conuincens.

Ad 1. Enim partis negantis conceditur in sacris litteris frequenter proponi solùm remedium peccati, vt finem incarnationis. Verum, quia affirmatio vnus possibilis cum alio non continet in se huius alius negationem: atque intentio remedij peccati non est ex sua natura impossibilis cum intentione aliorum praeterea finium, non satis colligitur ex illis testimoniis non adfuisse aliud praeterea motuum sufficturum de solo ad existentiam incarnationis. Deinde in eadem illa quaest. 13. innouit colligi ex sacris litteris, remedium peccati non fuisse vnicum, nec absolutè, & simpliciter praecipuum finem incarnationis. Denique ibidem notatum, & ostensum est; in ipso remedio peccati positum donorum supernaturalium infusionem praeminere exclusioni peccati, & habere rationem finis magis intenti; nec ea dona, eorundemque causam Christum Dominum ita comparari cum peccato, sicut medicus, & medicamenta infirmitatem corporalem comparantur cum iisdem: Haec enim, à mortis ex genere humano infirmitatibus, nullius forent aestimabilitatis, ac amabilitatis; quod de Christo, & de effectibus gratiae ex eo manantibus dici nequaquam potest amato peccato; cum quo videlicet comparantur potius, vt ipsa formalis sanitas positiua, & causa huius sanitatis, aestimabiles vtrique, & amabiles per se, ac ratione sui praecise, & non vt purum medium.

Ad 2. Ecclesiasticus ille sermo manifestè instituitur de Christo, vt passibili, & mortali, & afferente remedium generi humano per passionem, & mortem; Nec enim Christus existens impassibilis pateretur angustias, ac detentionem vteri materni, aut ex corpore passibili materiam, & dispositionem sui corporis deduceret. Multò verò minus est, aut dicitur necessarium peccatum ad qualemcunque vitam Christi,

X sed

ſed ad eius mortem; Nec felicitas ſpecialis, ac propria peccati eſt, vt ſit occaſio præſeruatoris, & authoriſ gratiæ, & gloriæ ſecundum ſe; ſed vt ſit occaſio Redemptoris, ac redemptionis. Eſt autem extra controuerſiam Chriſtum non fuiſſe venturum paſſibilem, & mortalem ſecluſo peccato; Solumque in ſcholis inſtituitur quaſtio de aduentu eius impaſſibilis, ac glorioſi.

Ad 3. Propositiones negatiuæ ſunt quidem apud ſcholasticos vniuerſaliſſimæ ſignificationis cum diſtributione vndequeque perfectæ, & excludunt ſaltem, vt pluriſimum totum prædicatum ex toto ſubiecto etiam ſecundum quancunque præciſionem: At in ſtylo dogmatico, & apud Patres, frequenter ab eo rigore deſciunt, & limitantur ad certum quendam ſenſum determinatum ex contextu, & ſcopo totius ſermonis; idque accidit in præſenti. Quia Patres agunt de aduentu Chriſti, qualis de facto fuit, nimirum in carne paſſibili, & ad redimendum nos per crucem, & mortem, idque vt ingenerent apud fideles eximium gratitudinis affectum erga paſſionem Chriſti, & effuſionem ſanguinis eius, & amorem Dei eate- nſis miſericordem reſpectu noſtri. Quæ duo patebunt clariſſimè ipſos legenti. Quare propoſitiones illæ Auguſtini, aliæque ſimiles aliorum Patrum, licet diuulſæ à contextu, & ſcholæ diſputationi intermixtæ, videantur excludere aduentum Chriſti, tam impaſſibilis, quàm paſſibilis, ex ſuppoſitione hominis non peccantis, & amplecti ſenſum etiam præciſiſſimum aduentus Chriſti ſecundum ſubſtantiam ab aduentu eiſdem, qualis de facto fuit; accipiendæ tamen ſunt de aduentu Chriſti præciſè, vt paſſibilis, & qualis de facto fuit. Quia iſtam reſtrictionem omnino ſibi vindicant ſcopus, & reliquis contextus. Idem ex eo præterea colligitur; quæ D. Auguſtinus, & alij Patres efferunt eas enunciationes tanquam certiſſimas, & ad dogma fidei omnino, aut proximè pertinentes; Cuius tamen tantæ aſſeuerationis fundamentum ſufficiens non apparet in ſacris litteris; Multo verò minus in natura ipſa rei, niſi iuxta ſenſum explicatum. Argumento quoque eſt haud debili D. Thomam, & D. Bonaventuram, Alexandrum de Ales, Albertum Magnum, & Scotum in Patribus, præſertim Auguſtino, intimè verſatos, & eorum vbique reuerentiſſimos, propoſitis iis testimoniis, in quibus verſamur, priores quidem duos probabilem, reliquos verò probabiliorem etiam, & abſolutè veram dixiſſe nihilominus ſententiam aſſumantem. Quod proſectò auſi non fuiſſent dicere, niſi vidiſſent magno cum fundamento eum ſenſum iis Patribus accommodari, qui accommodatus modo eſt. Poſtremo nihil eſt notius in ſacra pagina, quàm dona gratiæ, remiſſionem peccatorum datas eſſe hominibus ſolum propter merita Chriſti; eſtque proinde communis ſanctorum patrum, & caterorum fidelium aſſertio, quòd humanum genus non fuiſſet liberatum à peccato niſi Deus non fuiſſet incarnatus, & mortuus pro illo; Ac nominatim Auguſtinus lib. 13. de Trin. cap. 18. ante finem: *Hæc tanta Dei dona, ait, & ſi quæ alia ſunt, &c. niſi verbum caro fieret, nulla eſſent*: Et nihilominus licuit dicere D. Thomæ hic quaſt. 24. art. 4. ad 3. *Si Chriſtus non fuiſſet incarnatus, Deus præordinaret homines ſaluari per aliam cauſam*. Ergo licet à fortiiori dicere ſimiliter è conuerſo in re noſtra, Quod ad authoritatem D. Thomæ attinet planè incapacem interpretationis, reſponderetur, quòd idem S. Doctor 1. p. qu. 100. art. 2. ad 2. reſpondet ad quandam authoritatem D. Anſelmi; Cum enim eum ſibi obieciſſet: *Dicendum, ait, quòd Anſelmus hoc non dicit aſſerendo, ſed opinando, quòd pater, &c.* Huic reſponſioni dat aditum modus ille loquendi D. Thomæ, præſertim coniunctus cum alijs eius locis iam citatis.

Ad 4. Chriſtus Dominus fuit indifferens, vt obediret, vel non obediret vſque ad mortem crucis, & tamen non fuit indifferens, vt haberet, vel non haberet dignitatem, & nomen ſupra omnem puram creaturam. Quia hoc ſibi neceſſario inerat ratione ſuæ perſonæ. Quare non accepit in præmium obedientiæ, & mortis exaltationem, & ſupremam nomi- nis alicuius prærogatiuam quoad ſubſtantiam, ſed quoad aliquam ſpecialitatem, maioremque notitiam, ac celebritatem, & dilectionem communem; quæ eſt communis interpretatio eius loci. Exiſtere autem potuit abſque eiſmodi ſpecialitate accidentali.

Ad 1. Partis aſſumantis. Falsò imprimis ſupponitur ordo ille obiectiuus decretorum Dei, vt conſtat ex quaſt. 15. eademque falſa ſuppoſitione laborant, qui ex reuelatione incarnationis Verbi Diuini facta Adamo, & Angelis ante peccatum, inferunt decretum Dei de ſubſtantia incarnationis indifferens ex ſe ad decretum aliud poſteriùs de paſſibilitate, & remedio peccati, cum ſolum indè inferatur, vt aduertit D. Thomas hic artic. 3. ad 5. atque cit. quaſt. 1. artic. 3. ad 7. reuelationem eam paſſiuam, & cognitionem ex ea ſubortam fuiſſe de ſubſtantia incarnationis ſecundum ſe indifferenter ex ſe intrinſecè ad peccatum, & eius remedium; tametiſi dependeret à decreto connexo intrinſecè cum vtroque: Nec enim neceſſe eſt Deum, dum reuelat aliquem ſuum effectum futurum, ſimul reuelare cauſam eius, & finem iam ab ipſo ſimul prædeſinitum. Deinde etiamſi ex ſuppoſitione exiſtentia Chriſti ipſi debeatur, vt ſit finis caterorum, vtque exiſtat gratia ſui; tamen quia ei non debetur, vt ſit purus finis, vtque ad nullum alium finem ordinetur; imò de facto ſit ad alium præterea finem ordinatus; neque hoc repugnet ſapientiæ, & perfectioni diuinæ: incertum redditur, an deſiciente hoc alio fine, manſurus nihilominus fuiſſet idem effectus incarnationis quoad ſubſtantiam. Quia videlicet incertum eſt, an hic alius finis præfixus ſit Chriſto præciſè, vt coniuncto cum paſſibilitate, an etiam quoad ſubſtantiam, & quoad omnia ſua cætera bona, atque proprietates.

Ad 2. Tametiſi Chriſtus non fuiſſet extitutus non exiſtente peccato, non propterea deberet acceptam ferre peccato exiſtentiam ſuam, ſed ſoli benignitati, & potentiæ diuinæ elicienti bonum ex malo, & ſuperanti reſiſtentiam peccati aduerſus beneficia Dei. Quia peccatum non fuit cauſa incarnationis, ſed occaſio tantum, eaque non tam data quàm accepta; vtpotè renitens, quantum eſt ex ſe, tali effectui. Eadem ratione conſequens nequaquam eſt, vt deberet Chriſto placere, aut non diſplicere peccatum; quia cui placet effectus, ſolum neceſſe eſt, vt placeat, ac non diſpliceat eius cauſa; non verò occaſio, quæ de ſe ſit potiùs impeditiua eiſdem. Rurſus non foret Chriſtus deterioris abſolutè conditionis præ alijs filiis; quia licet fuerit efficaciter dilectus occaſione peccati, non ita diligendus ſecluſo peccato; tamen, eo ſuppoſito, fuit dilectus præ omnibus alijs cum exceſſu infinito; nec fuit volutus, vt purum remedium, aut vt bonum purè occaſionatum; ſed magis principaliter ratione ſui, vt dictum eſt qu. 13. Demum non foret maior, ſed multo minor dependentia Chriſti à puro homine, quàm è conuerſo; quia puri homines dependerent nihilominus, tanquam à cauſa beatitudinis eorum, & omnium donorum conſerentium ad illam; cum Chriſtus à puro homine penderet ſolum tanquam ab exhibente occaſionem, eamque ex ſe contradicentem tanto bono.

Ad 3. Non eſt inconueniens, ſi dicatur Deum, ſicut exiſtente peccato fecit miraculorum omnium maximum aſſumendo carnem, vt ſubueniret maximæ humani generis neceſſitati, ac miſeriæ: ita non exiſtente peccato facturum fuiſſe aliud miraculum
minuſ

minùs, vt subueniret minori necessitati, ac miseria, dando hominibus dona supernaturalia, quin existeret Christus, qui est immediatum connaturale eorum principium. Ob hæc igitur omnia absolute videtur ista quæstio problematice defendenda in utramque partem, vt res incerta.

Dissimulare nihilominus non debeo maiorem alij quam propensionem animi in sententiam affirmantem, & probabilitatis aliquantò maioris apparentiam in eadem. Quia ex vna parte video interpretationem adhibitam testimoniis adductis pro sententia negante esse omnino legitimam: nullamque præterea rationem alicuius momenti superesse, quæ illi faueat. Ex parte verò altera, quæ prædicant eximiam Dei dilectionem erga Christum testimonia, eiusdemque summam excellentiam, & perfectionem; & rationes theologicæ inibi fundatæ pertrahunt vi per nullam considerationem penitus extinguibili, ad assensum incarnationis Verbi Diuini quatenus existentis omnino independentem ad hominum nequitiam, atque adeò nihilofecius futura secluso peccato, nec negandæ innocentibus differentibus per solam innocentiam ab iis, quibus per solam propriam malitiam, ac indignitatem offensum Dei specialiter indigentibus, ac miseris, tantum bonum obuenit. Hoc enim maximopere decet dignitatem hominis Dei propriam, & mirè consonat eximie Dei erga filium suum naturalem dilectioni, & amoris eiusdem effusiori erga innocentes. Deinde Incarnatio Verbi Diuini est miraculum absolute promotiuum boni connaturalis; atque huius generis sunt omnia miracula, quæ à Deo patrata sunt de facto: Existentia verò donorum accidentalium supernaturalium seiuncta ab existentia Christi, est miraculum ita promotiuum boni homini secundum se connaturalis, vt simul sit impeditiuum boni longè maioris, & omnino incompenfabilis, connaturalis eidem ex suppositione eorundem donorum; cuiusmodi miraculum in præsentis prouidentie ordine vsque adeò miraculorum, quoad speciem, & numerum secundo, nullum vnquam fuit, nullum erit; nec vlla ratio persuaderi possit pro aliqua rerum opportunitate esse conueniens, aut sine exemplo credendum.

Iam ea quæstio: An incarnatio Verbi, si futura fuisset secluso peccato, dicenda sit futura ex vi præsentis decreti; an verò ex vi alterius tunc extituri; nullam habet difficultatem iis suppositis, quæ dicta sunt in duplici quæstione proximè præcedenti. Indè enim constat clare futuram fuisse arguitur quidem, seu indicatiue, ex vi præsentis decreti; formaliter verò, & causatiue non nisi ex vi alterius decreti.

QVÆSTIO XVIII.

Vtrum præcesserit aliquod meritum incarnationis quoad substantiam?

Videtur præcessisse. 1. Quia humanitas ipsa Christi prius tempore, vel natura, quam vniretur Verbo, meruit dilectione iustitiæ, & voluntate moriendi pro aliis, vt ab eo assumeretur, iuxta illud psal. 44. 8. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem; propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo latitiae præ confortibus tuis.* Vbi per vnctionem intelligitur gratia vnionis, quæ perfusa, & delibuta est humanitas, de quo latè Vasquez ex Patribus tom. 1. in 3. par. disp. 41. cap. 3. Particula verò, *propter* solum potest significare causalitatem meritoriam. Rursus Apoc. 5. 12. dicitur, *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & dignitatem, & honorem.* Quæ sanè accepit per vnionem ad Verbum; nec dignitas accipiendi alia intelligi

R.P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

potest, quam meritoria ratione voluntatis occisionem patiendi.

2. Patres testamenti veteris assiduas ad Deum fundebant preces pro aduentu Redemptoris, vt apparet ex Isa. 16. 1. *Emitte Agnum Domine, dominatorem terre.* 45. 8. *Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum,* 64. 1. *Vinam dirumperes cælos, & descenderes.* Psal. 105. 4. *Visita nos, Domine, in salutari tuo, & sic alibi sæpè.* Dicit autem non potest, orationes inspirante Deo conceptas à sanctis viris fuisse irritas, ac inutiles; vt proculdubio fuissent, si nulla fuissent præditæ vi meritoria, ac inductiua rei postulata.

3. Quicumque meretur aliquid, eò ipso necesse est, vt mereatur omne id, sine quo obtineri illud non potest; sed iusti anteriores Christo meruerunt beatitudinem, quæ nisi per Christum, obtineri non potest. Ergo etiam meruere existentiam Christi.

4. De B. Virgine canitur ab Ecclesia: *Ipsam meruisse portare Regem cælorum, & Dominum.* In quo sanè merito includitur meritum existentie Christi. Sicut enim B. Virginem esse matrem Christi, est Christum esse filium eius, ita meritum, vt ipsa existat mater Christi est meritum, vt existat Christus eius filius.

5. Qui potest mereri, quod est maius, potest utique mereri, quod est minùs in eodem genere. Sed quilibet potest cum gratia Dei mereri beatitudinem, quæ inter dona supernaturalia est aliquid maius vnione hypostatica; nempe esse beatum est melius qualibet alia re; hoc enim habet rationem vltimi finis, & cætera æstimantur præcisè, quatenus conferunt ad felicitatem. Ergo hoc, vt minimùm, est concedendum, homines anteriores Christo potuisse mereri existentiam eius cum auxiliis ordinariis gratiæ.

6. Inter dona gratiæ purè creata, & existentiam Christi datur mutua connexio ex natura rei, vt dictum est suprà. Ac proinde datur proportio itidem mutua. Non repugnat autem, vt actu elicit per gratiam mereatur quis præmium, quod non excedit proportionem talis gratiæ. Ergo si quis ex anterioribus Christo acciperet à Deo auxilia gratiæ, vel independentem à Christo, vel dependentem ab ipso, & eius meritis quatenus præuisis in decreto intentionum eorum, potuisset mereri existentiam Christi, vel absolute, vel saltè quatenus substantem decreto executionis.

7. Quicumque elicit actum supernaturalem placentem Deo, meretur de congruo quælibet dona Dei, absque vlla exceptione; quia magis congruit, vt quodlibet suum donum, etiam vnionis hypostaticæ, conferat Deus habenti talem actum, quam nullum talem actum habenti. Ergo quicumque elicere aliquem eiusmodi actum ante aduentum Christi, meruerunt, vt minimùm de congruo, existentiam eius.

Artic. 1. Respond. Principium meriti non cadit in meritum. Quia principium meriti est indifferens ad merendum, & non merendum; siquidem est de ratione meriti, vt liberè habeatur, atque adeò est indifferens ad obtinendum, & non obtinendum præmium, cum de ratione huius sit, vt dependeat à merito, nihil verò potest esse indifferens ad seipsum. Ergo nullum principium meriti potest esse præmium eiusdem. Christus autem est principium omnis meriti; quia est principium omnium auxiliorum gratiæ, quibus sunt actus meritorij; Ergo Christus nullius meriti præmium esse potest. Ergo non præcessit vllum meritum quoad substantiam.

Artic. 2. Rursus omne meritum puræ creaturæ compenfat adæquatè per beatitudinem merentis. Quia omnis gratia ipsi collata ordinatur ad eam beatitudinem, tanquam ad finem vltimum, & adæquatam; & quia aliàs posset habere aliquis bonum maius